

ІВАН ПАНКЕВИЧ

Виборче право та виборчі практики на західноукраїнських землях в першій половині ХХ ст.

Історико-правовий процес в Україні неможливо осмислити без розуміння традиції виборності влади та її впливу на всі його складові – державотворення, правотворення, трансформацію суспільного устрою та громадянського суспільства тощо. Отож, з узагальнюючим поняттям «виборність» і з його складовими поняттями так чи інакше пов'язані зміни української історії, втім числі історії права. Це стосується однаковою мірою всіх її періодів та етапів, однак деякі з понять є наскрізними, такими, що майже у незмінному вигляді проходять через всі етапи історико-правового процесу, а деякі сформувалися і характеризують його певний етап чи кілька етапів.

Численні наукові праці про виборність і виборче право в Україні¹ прямо чи опосередковано довели, що інститут виборності є характерною, історич-

---

¹*Атоян О. М.* Селянська правосвідомість в історико-правовій реальності 1917–1921 років (на прикладі повстанського руху на чолі з Нестором Махном): дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук: 12.00.01 / Атоян Ольга Миколаївна; Луганський держ. ун-т внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка. – Луганськ, 2008. – 435 арк.; *Бедрій М. М.* Копні суди на українських землях у XIV–XVIII ст.: історико-правове дослідження: монографія / М. М. Бедрій. – Львів: Галицький друкар, 2014. – 264 с.; *Глизь Ю. І.* Київська міська дума: виборці, гласні та виборчі практики 1871 р. – початок ХХ ст.) / Ю. І. Глизь // Проблеми історії України XIX – початку ХХ ст.: Зб. наук. пр. – Вип. 22. – 2013. – 192 с.; *Гураль П. Ф.* Територіальна громада в Україні: історико-правове дослідження: Монографія / П. Ф. Гураль // Львів: ЛьвДУВС, Край, 2008. – 468 с.; *Дядюк М. С.* Український жіночий рух Український жіночий рух у міжвоєнній Галичині: між гендерною ідентичністю та національною заангажованістю. Монографія / М. С. Дядюк. – Львів: Астробія, 2011. – 368 с.; *Ейхельман О.* Реформа місцевого самоврядування на підставі демократично-республіканської державності / О. Ейхельман // Ювілейний збірник в честь професора Станіслава Дністрянського, піднесений ювілярові з приводу його 25-літнього ювілею наукової діяльності професорами факультету права і суспільних наук УВУ в Празі. – Прага: Вид-во держ. друкарні в Празі, 1932. – 81 с.; *Кобилецький М. М.* Магдебурзьке право в Україні (XIV – перша половина XIX ст.): історико-правове дослідження: монографія / М. М. Кобилецький. – Львів: ПАІС, 2008. – 406 с.; *Кондратюк С. В.* Традиція парламентаризму на західноукраїнських землях: історико-правове дослідження: монографія / С. В. Кондратюк. –

ною ознакою будь-якої спільноти українців – територіальної громади, громадянського суспільства, державного утворення чи держави. Отже, традиція виборності ніколи не переривалася, а тому має свої внутрішні чинники розвитку. Наукова констатація неперервності традиції виборності в Україні спричинила, однак, некритичне, а інколи ідеалістичне ставлення до конкретно-історичних практик її реалізації. Альтернативою такого ставлення може бути тільки історико-теоретичний синтез традиції виборності, який, ґрунтуючись на історії понять, органічно поєднує традицію виборності в часі – від минулого до сьогодення, від первісних виборчих практик та ідей до принципів сучасного виборчого права України. Саме такий підхід дозволяє виокремити критерії та здійснити періодизацію розвитку інституту виборності як складової правової традиції, дослідити процес модернізації інституту виборності. Серед основних етапів модернізації – пізньомодернізаційний етап (20-30 рр. ХХ ст.) з визначальною новацією формування принципів загального, рівного, виборчого права та встановлення обмежень (цензів) виборчого права. Саме тому у цій статті узагальнено знання про інститут виборності у ЗУНР та II Речі Посполитій (міжвоєнний період).

У Західноукраїнській Народній Республіці, незважаючи на те, що вона існувала історично короткий проміжок часу, було схвалено низку законів, які стосуються виборчого права. Після розпаду Австро-Угорської імперії 18 жовтня 1918 р. українські депутати австрійського парламенту та крайових сеймів Галичини і Буковини, представники духовенства, українських політичних партій створили у Львові Українську Національну Раду з повноваженнями парламенту². У маніфесті Української Національної Ради проголошено, що «усі національні меншини закликаються негайно вказати своїх представників до Української Національної Ради у відповідній до кількості їхнього населення кількості»³. Українська Національна Рада прийняла рішення скликати у Львові з'їзд «мужів довір'я» з метою затвердження персонального складу Ради та проголошення української держави на українських землях Австро-Угорської імперії⁴. Також 5 листопада проголошено програмну декларацію Української Національної Ради, у якій зазначено, що «в Українській державі усі громадяни незважаючи на мову, релігію, статус чи стать будуть

Львів: Український інститут «Євросоціум». Серія «Євросоціум: освіта та наука», 2016. – 624 с.; Макаруч С. А. Українська Республіка галичан. Нариси про ЗУНР / С. А. Макаруч. – Львів : Світ, 1997. – 192 с.

²«Діло», 18.10.1918.

³Солдатенко В. Ф. Українська революція. Історичний нарис: монографія /В. Ф. Солдатенко. – К.: Либідь, 1999. – С. 599.

⁴Тищик Б. Й. Західно-Українська Народна Республіка (1918–1923). Історія держави і права / Б. Й. Тищик. – Л.: Тріада плюс, 2004. – С. 132.

рівними перед правом»⁵. Першими прийнятими Українською Національною Радою законами був статут Національної Ради, а також Тимчасовий Основний Закон «Про державну самостійність українських земель колишньої Австро-Угорської імперії», ст. 4 якого передбачала, що «владу від імені Західноукраїнської Народної Республіки здійснює весь її народ через своїх представників, обраних на підставі загального, рівного, прямого, таємного та пропорційного права голосу, незважаючи на статтю⁶. Найвищим органом влади були Законодавчі Збори Західноукраїнської Народної Республіки. До часу їхнього обрання законодавча влада мала належати Українській Національній Раді, а виконавча – Державному Секретаріату на чолі з Костем Левицьким⁷. Тимчасовий Основний Закон було доповнено низкою інших законів, зокрема, Тимчасовим законом «Про адміністрацію Західноукраїнської Народної Республіки» від 16 листопада 1918 р., що регулював питання організації та повноважень місцевих органів влади. Основним представником влади у повіті був призначуваний секретарем внутрішніх справ повітовий комісар. Він призначав сільських та селищних громадських комісарів, а якщо вони були вже обрані – затверджував їхні кандидатури. Повітовий комісар також мав право розпускати місцеві ради та призначати нові вибори на принципах загального та рівного виборчого права. У всіх повітах шляхом виборів створювалися повітові національні ради, а у громадах та містах – громадські та міські ради⁸. Ці вибори відбулися наприкінці листопада – на початку грудня 1918 р. Законодавство, яке дотримувалося принципів виборчого права, було новим на той час, воно гарантувало народний суверенітет, елементи прямої демократії, рівні виборчі права усіх громадян, незалежно від їхньої раси, релігії, національності, статі тощо. Реалізуючи зазначені принципи, Рада ухвалила низку відповідних виборчих законів. Зокрема, 14 квітня 1919 р. ухвалено Закони «Про скликання Сейму Західноукраїнської Народної Республіки» та «Про вибори (виборчу ординацію)», які передбачали загальні, рівні, незалежно від статі, прямі, таємні та пропорційні вибори, у котрих мали право брати участь усі громадяни. Активне виборче право належало громадянам Західноукраїнської Народної Республіки, що

⁵Монолатій І. С. Коломия в часи Західноукраїнської Народної Республіки / І. С. Монолатій. – Коломия : 2000. – С. 10.

⁶Про державну самостійність українських земель колишньої Австро-Угорської монархії: Тимчасовий Основний Закон // ЦДАВО України. – Ф. 3505. – Оп. 1. – Спр. 35. – Арк. 169 зв.

⁷«Діло», 15.11.1918.

⁸Левицький К. Великий зрив: До історії української державності від березня до листопада 1918 р. на підставі споминів та документів / К. Левицький. – Л., 1931. – 152 с.; Чубатий М. Державний лад на Західній області Української Народної Республіки / М. Чубатий. – Львів, 1921. – 40 с.

досягнули 20-річного віку, а пасивне виборче право – 28-річного віку⁹. Однопалатний парламент мав складатися із 226 депутатів: 160 українців (70,8% від загальної кількості голосуючих), 33 поляків (14,6% голосуючих), 27 євреїв (11,9%) і 6 німців (2,7%)¹⁰. Для кожної національної меншини повинні були утворюватися окремі виборчі округи (15 українських, 5 польських, 5 єврейських, 1 німецький)¹⁰. Після обрання нового Сейму Українська Національна Рада мала бути ліквідованою, однак події польсько-української війни не дозволили реалізувати цей сценарій.

Аналізуючи виборче законодавство Західноукраїнської Народної Республіки, зазначимо, що воно передбачало низку обмежень здійснення активного та пасивного виборчого права. Виборчого права були позбавлені психічно хворі особи; особи, щодо яких законної сили набув вирок суду за вчинення злочинів, зокрема вбивства, розбою, зґвалтування, крадіжки; особи, покарані за злочини проти виборчих прав у виборах законодавчих органів ЗУНР; особи щодо яких більш ніж два рази протягом останніх двох років застосовувалося покарання за пияцтво¹¹. Таких широких обмежень виборчого права як у Західноукраїнській Народній Республіці ніколи більше українське законодавство не передбачало. Багато з них треба визнати підставними, бо чи може залежна від алкоголю чи наркотиків особа достатньо адекватно оцінити політичну ситуацію у своїй країні та прийняти відповідальні рішення, від яких залежить подальша доля держави?

Аналізуючи законодавство Західноукраїнської Народної Республіки, варто зазначити про проекти законів, що пропонували зміну державного устрою. Наприклад, проект тимчасових основних законів, запропонованих у 1918 р. відомим конституціоналістом Станіславом Дністрянським, впроваджував принципи загального, рівного, прямого та таємного виборчого права у виборах до Народного Сейму, встановлюючи повну автономію для місцевих громад, їхні депутати теж повинні були обиратися за такими ж як до Сейму принципами та мати широкий обсяг повноважень¹². Цей проект передбачав, що всі державні службовці повинні вільно володіти трьома мовами: українською, польською та німецькою, а також спілкуватися із громадянами однією із цих трьох мов на їх вимогу¹³. Інші проекти законів, що

⁹ ЦДІАЛ України. – Ф. 581. – Спр. 96. – Арк. 16.

¹⁰ *Макарчук С. А.* Українська Республіка галичан. Нариси про ЗУНР / С. А. Макарчук. – Львів: Світ, 1997. – 192 с.; *Сеньків М. В.* Західноукраїнська Народна Республіка 1918–1919 рр. / М. В. Сеньків, І. О. Димунець. – Дрогобич : Відродження, 1996. – 110 с.

¹¹ *Макарчук С. А.* Українська Республіка галичан. Нариси про ЗУНР / С. А. Макарчук. – Львів: Світ, 1997. – 192 с.; *Сеньків М. В.* Західноукраїнська Народна Республіка 1918–1919 рр. / М. В. Сеньків, І. О. Димунець. – Дрогобич : Відродження, 1996. – 110 с.

¹² Див. ЦДАВО України. – Ф. 4465. – Оп. 1. – Спр. 474. – Арк. 80–81.

¹³ Там само.

пропонували реформувати парламентську республіку у президентську, запропонував уряд Західноукраїнської Народної Республіки в екзилі після програшу польсько-української війни (йдеться про проект основ державного устрою Галицької Республіки, запропонований Найвищій Раді та Лізі Націй 30 квітня 1921 р.). Проект передбачав, що президента обиратиме шляхом прямих виборів увесь народ. Передбачені в ньому повноваження парламенту та уряду підтверджують задум авторів проекту створити потужну президентську владу. Як слушно зазначає О. Мороз, «провідники УНР та ЗУНР вірили в демократичне майбутнє своїх країн і наполегливо працювали над підготовкою до створення сформованих на основі всенародного та рівного виборчого права парламентів. Однак вкрай несприятлива для обох українських держав міжнародна ситуація та власні прорахунки у внутрішній та зовнішній політиці не дозволили реалізувати ці плани. Тим не менше, ці перші спроби українського державотворення не були марними. Вони цілком недвозначно свідчили про демократичний вибір української політичної еліти та її твердий курс на побудову держави з розвиненими представницькими інститутами влади»¹⁴.

Окремого розгляду потребує роль українського парламентського представництва у міжвоєнній Польщі. За Версальським Трактатом, який вступив у силу 10 січня 1920 р., Польща на 25 років отримала мандат на Східну Галичину, пізніше рішення щодо її подальшої долі мала прийняти Ліга Націй. Такому рішенню світових лідерів гостро опирався уряд Західноукраїнської Народної Республіки в екзилі на чолі з Євгеном Петрушевичем¹⁵, однак заява Ради Амбасадорів від 12 липня 1921 р. не визнавала уряду ЗУНР в екзилі представником території та населення Східної Галичини¹⁶. Після проголошення Західноукраїнської Народної Республіки Є. Петрушевич отримав від Української Національної Ради диктаторські повноваження, які дозволили поєднувати повноваження президента та голови уряду. Після повалення ЗУНР до березня 1923 р. він керував урядом ЗУНР в екзилі.

Незважаючи на рішення Ради Амбасадорів, тривали польсько-українські переговори щодо можливого порозуміння, за яким уряд Західноукраїнської Народної Республіки в екзилі мав би припинити своє існування, а Галичина отримала б автономний статус у Польщі. Однак перемовини не принесли по-

¹⁴ Мороз О. Ю. Представницькі інститути влади в Україні: історичні традиції та сучасний розвиток : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. політ. наук: 23.00.02 / О. Ю. Мороз. – Львів: нац. ун-т ім. І.Франка. – Львів, 2001. – С. 12.

¹⁵ Будучи у 1910 р. депутатом Галицького Сейму у Львові, Є. Петрушевич ініціював прийняття у 1913 р. нового виборчого законодавства в Галичині та Лодомерії, що передбачало збільшення квоти українців у Сеймі до 62 осіб.

¹⁶ R. Torzecki, *Kwestia ukraińska w polityce III Rzeszy 1933–1939*, Warszawa, 1972. s. 46.

зитивного результату¹⁷. Сейм Польщі 26 вересня 1922 р. прийняв закон «Про принципи загального воєводського самоврядування», що мав гарантувати автономний статус трьом галицьким воєводствам (Львівському, Станіславському та Тернопільському)¹⁸. Протестуючи проти дискримінації їхніх прав, галицькі українці бойкотували вибори до Сейму РП у грудні 1922 р.¹⁹, тобто у цій його каденції практично не було українського парламентського представництва, а Східну Галичину представляли депутати, що були обрані ще 1911 р. до австрійської Державної Ради. З усіх українських політичних партій у парламентських виборах 1922 р. взяла участь лише пропагуюча принципи співпраці з польською владою Українська Селянська Партія, яка здобула 25 депутатських мандатів до Сейму та 6 мандатів до Сенату Польщі²⁰.

Зазначимо, що 14 березня 1923 р. Рада Амбасадорів, виконуючи ст. 87 Версальського Трактату, передала Польщі Східну Галичину, одночасно вимагаючи надання їй повного автономного статусу в межах польської держави та покликаючись на те, що Польща визнала по відношенню до східної частини Галичини, що етнографічні підстави вимагають обов'язкового встановлення там автономії²¹, чого однак ніколи не було практично реалізовано. Крім визнання автономного статусу Східної Галичини, польська влада зобов'язувалася створити у Львові український університет, чого також не було зроблено. Це стало причиною додаткової напруженості у польсько-українських стосунках, бо українці, зокрема, відразу після польсько-української війни та поразки Західноукраїнської Народної Республіки, мали значні проблеми зі вступом до Львівського університету та шукали можливості розпочати навчання поза Східною Галичиною (у Кракові, Варшаві, Відні, Берліні і т. п.). Таке рішення Ради Амбасадорів стало причиною того, що більшість українських політичних партій змінила свій погляд щодо парламентських виборів у Польщі, ставлячи собі за мету боротьбу за автономію легальними засобами. Наприклад, Українське Народнo-демократичне Об'єднання (УНДО), що представляло помірковано-національну політичну течію, під час виборів до Сейму РП у 1928 р. отримало 28 депутатських мандатів. Умови діяльності української парламентарної репрезентації у цій каденції польського Сейму були складними. Зокрема, 21 травня 1929 р. у щонедільному журналі, який вміщав спеціальну інформацію, присвячену діяльності усіх політичних груп у Сеймі РП, зазначалося, що якщо після відкриття Сейму у 1928 р. хоча

¹⁷ Там само. – С. 48.

¹⁸ Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej z 1922 r. Nr 80, poz. 82.

¹⁹ А. Ajnenkiel, *Historia sejmu polskiego*, Т. 2, cz. 2, II Rzeczypospolita, Warszawa 1989.

²⁰ Там само. – С. 418.

²¹ Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej z 1923 r. Nr 49, poz. 333.

б протягом короткого часу можна було відчутися певне зацікавлення зі сторони польської більшості до українських представників, вона уважно прислухалася до їх виступів, то під час останньої зимової сесії не було нічого, крім ненависті та нетолерантності. Крім давно відомих причин, серед яких офіційна політика уряду, яка у національному питанні ставала щораз правішою, додалося розчарування з приводу того, що українське парламентське представництво замість угодовської політики розпочало свою діяльність з підкреслення незалежницьких тенденцій українського народу²². Українські депутати у Сеймі цієї каденції неодноразово вносили для розгляду на засіданні сенату матеріали про пацифікацію на території Східної Галичини²³.

Після 1928 р. українські партії мали у всіх каденціях Сейму II Речі Посполитої своїх депутатів, які значно впливали на політику польської держави. Наприклад, у парламентських виборах 1935 р. УНДО отримало 13 депутатських мандатів до Сейму та 4 – до Сенату. Разом українці отримали тоді 10% депутатських мандатів у Сеймі²⁴. Василь Мудрий обирався віце-маршалком Сейму протягом двох каденцій Сейму РП, у 1935 та 1938 р., і на останньому засіданні Сейму РП 2 вересня 1939 р. від імені українців декларував бажання захищати Польщу від агресорів²⁵.

Особливістю міжвоєнного етапу в розвитку традиції виборності українців можна вважати боротьбу жінок за виборчі права та їхню активну участь у виборчих перегонах. До цього часу українські жінки, як зрештою і жінки інших неокolonіальних держав, до складу яких входили українські землі, були позбавлені виборчих прав, або обмежені у цих правах. Тому зрозуміла позиція одної з лідерів жіночого руху Мілени Рудницької, яка стверджувала, що «довголітня боротьба за політичні права не мала на нашу суспільність такої переконуючої сили як сам факт признання жінкам виборчого права»²⁶. Авторитетна жіноча організація «Союз українок» розробила і втілила різні форми залучення жінок до виборчих процесів. У практиці її діяльності – ви-

²² Dziennik tygodniowy „Wszystkie stronnictwa”. Komunikat Specjalny poświęcony życiu wszystkich stronnictw politycznych w Polsce. Nr 19/100. Warszawa. 21 maja 1929 r. VII Zeszyt narodowościowy / Українська Парламентарна Репрезентація, м. Варшава // ЦДІАЛ України. – Ф. 392. – Опис 1. – Спр. 64. – Арк. 2.

²³ Матеріали про пацифікацію на території Східної Галичини, внесені українськими депутатами для їх розгляду на засідання Сенату // Українська Парламентарна Репрезентація, м. Варшава. ЦДІАЛ України. – Ф. 392. – Опис 1. – Зб. 17. – 239 арк.

²⁴ J. Zarnowski, *Spoleczenstwo Drugiej Rzeczypospolitej 1918–1939*, Warszawa 1972, s. 374.

²⁵ Звернення Українського Виборчого Комітету до виборців // Науково-довідкова бібліотека ЦДІАЛ України. Колекція листівок, відозв і афіш. – Спр. № 136. – С. 1.

²⁶ Рудницька М. По наших жнивях / М. Рудницька // Мілена Рудницька: Статті. Листи. Документи : збірник / Упоряд. М. Дядюк; Передмова Марта Богачевська-Хом'як. – Львів : Б.в., 1998. – С. 237.

готовлення і розповсюдження передвиборних агітаційних матеріалів, роз'яснювальна робота, організація бойкоту виборів, пошуки виборчих об'єднань тощо. Наприклад, у серії «Політична бібліотека УНДО» вийшла брошура «Що треба українській жінці знати про вибори?». У доступній формі в ній було пояснено, що таке вибори і яке їхнє значення; які виборчі права здобуло жіноцтво і навіщо вони йому; які основні завдання жінок-політиків; чому політики дали жінкам політичні права; що таке політика; як кожна українка повинна скористатися з виборчого права; за кого віддавати свій голос тощо²⁷. У цій брошурі, як зрештою й у всіх виборчих процесах за участю жінок, яскраво виявився національний аспект. На думку дослідника міжвоєнного жіночого руху М. Дядюк, «першочерговим завданням для кожної українки, незалежно від стану і походження, є однотайний вибір тих кандидаток і кандидатів, які в органах влади захищатимуть українські інтереси, оборонятимуть рідну школу і національне виховання дітей»²⁸.

Заклики до виборів як забезпечення інтересів українців звучали майже на всіх виборах у міжвоєнний період на українських землях II Речі Посполитої. Зокрема, на виборах створено українські виборчі комітети, покликани організувати спільне волевиявлення українців. У відозві до українців міста Луцьк напередодні виборів органів самоврядування задекларовано, що зі створення Українського Виборчого Комітету він «уповноважений виступати від всього українського громадянства і в справах міських виборів від імені українських виборців ділати. До міських виборів підемо в ім'я добра міської української людности спільним національним фронтом. Обов'язком кожного українця і співчуваючого нам допомагати в праці Українському Виборчому Комітетові в цілому та його членам, що діятимуть від його імені зокрема. Тільки така тісна співпраця запевнить нам успіх при виборах»²⁹. На засадах національної єдності та захисту національних інтересів українці намагалися адаптуватися до змін у виборчому законодавстві міжвоєнної Польщі, спричинених еволюцією держави від парламентської демократії до авторитарних урядів. Зменшення кола виборців, впливу виборців на виборчі комісії були виразом негативних змін виборчого законодавства, обмеженням виборчих прав. Як слушно зазначає Нель Павел, виборча ординація 1935 р. значною мірою обмежила виборчі права. Сама процедура висунення кандидатів

²⁷ Дядюк М. С. Український жіночий рух у міжвоєнній Галичині: між гендерною ідентичністю та національною заангажованістю : монографія / М. С. Дядюк. – Львів: Астролябія, 2011. – С. 205.

²⁸ Дядюк М. С. Український жіночий рух у міжвоєнній Галичині: між гендерною ідентичністю та національною заангажованістю : монографія / М. С. Дядюк. – Львів: Астролябія, 2011. – С. 205.

²⁹ Звернення Українського Виборчого Комітету до виборців // Науково-довідкова бібліотека ЦДАЛ України. – Колекція листівок, відозв і афіш. – Спр. № 136. – С. 1.

у послі означала, що тільки нечисленна група громадян мала вплив на те, хто буде включеним до списку. Конструкція виборчих прав до Сенату позбавила їх значну кількість громадян тільки чітко визначені групи могли обирати делегатів від воєводських виборчих колегій, які обирали сенаторів. Запереченням демократії була заборона проведення будь-яких дебатів на окружних та воєводських зборах виборчих колегій. Громадяни втратили вплив на склад виборчих комісій до Сейму³⁰. Це стало однією з причин поступового відходу українців від легальної політичної боротьби, у тім числі виборчої, до радикального політичного протистояння.

Анотація

Стаття присвячена аналізу проблеми становлення виборчого права на західноукраїнських землях у першій половині XX ст. Аналізується період існування Західноукраїнської Народної Республіки, а також роль українського парламентського представництва в Сеймі та Сенаті РП у період перебування західноукраїнських земель у складі міжвоєнної Польщі.

Ключові слова: виборче право, вибори, виборча ординація, парламентське представництво.

Streszczenie

Prawo wyborcze i praktyki wyborcze na ziemiach zachodnioukraińskich w pierwszej połowie XX wieku

Artykuł omawia zagadnienia kształtowania się prawa wyborczego na ziemiach zachodnioukraińskich w pierwszej połowie XX wieku. Analizie poddano okres istnienia Zachodnioukraińskiej Republiki Ludowej, a także wskazano rolę ukraińskiej reprezentacji parlamentarnej w Sejmie i Senacie RP w okresie międzywojennym, gdy ziemie zachodnioukraińskie wchodziły w skład państwa polskiego..

Słowa kluczowe: prawo wyborcze, wybory, ordynacja wyborcza, przedstawicielstwo parlamentarne.

---

³⁰ N. Powel, *Prawa wyborcze do Sejmu i Senatu w ustawodawstwie XX-lecia międzywojennego w Polsce*, „Studia z Zakresu Prawa, Administracji i Zarządzania Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy”, 2013, nr 4, s. 133.

Summary

Electoral Law and Electoral Practices on Western Ukrainian Lands in the First Half of the Twentieth Century

The article discusses the issues related to the development of electoral law in the territory of the present Western Ukraine in the first half of the twentieth century, especially in the period of the West Ukrainian People's Republic. Furthermore, the role of Ukrainian parliamentary representation in the chambers of Polish Parliament (Sejm and Senate) during the interwar period, when the territories of West Ukraine belonged to Poland, has been examined.

Key words: electoral law, elections, election ordinance, parliamentary representation.